

Beslismemo:

Selectieproces schademonsters t.b.v. DNA-analyses individubepaling wolf

Van	5.1.2.e
Afgestemd met	5.1.2.e
Aan	IPO Wolvenwerkgroep
Datum	03-09-2024
Onderwerp	Selectieproces schademonsters voor de individubepaling wolf
Bijlage(n)	2

Kern van het onderwerp

Met een groeiend aantal schadecasussen is WENR genoodzaakt om een plafond in te stellen voor het aantal DNA-analyses. De Wolvenwerkgroep wordt verzocht een bestuurlijk besluit voor te bereiden op basis van het voorliggend voorstel om het aantal DNA-analyses verantwoord terug te brengen waarmee binnen beschikbare capaciteit en budget gebleven wordt. Het voorstel is om de benodigde reductie, met behoud van zoveel mogelijk data/gewenste informatie, te vinden in het terugbrengen van de individubepalingen op schadecasussen. Dit betekent dat zowel de maandelijkse DNA-analyse op soortbepaling ten behoeve van de schadetegemoetkoming als de DNA-analyse op soort- en individubepaling ten behoeve van de monitoring onveranderd blijven. Bij de individubepaling op schadecasussen zullen casussen binnen een volgens de adviesnorm opgezet raster zowel op soort- als individu niveau geanalyseerd worden. Bij schadecasussen buiten volgens de adviesnorm opgezette rasters wordt een selectie toegepast op basis van activiteitengebied van gevestigde wolven. Schadecasussen buiten dit gebied zullen op individu niveau geanalyseerd worden zodat zwervende wolven zoveel mogelijk in beeld blijven. Schadecasussen binnen het activiteitengebied worden alleen meegenomen als informatie over gevestigde individuen ontbreekt. Soort- en individu bepalingen t.b.v. spoedanalyses zullen ongewijzigd uitgevoerd blijven worden. Ook blijven incidentele schadecasussen van goudjakhals op individuniveau geanalyseerd worden.

Beslispunten

1. Instemmen met de voorliggende aangepaste werkwijze om het aantal individu-bepalingen terug te brengen en daarmee binnen beschikbare capaciteit en budget te blijven en opschorten van uitslagen te voorkomen.
2. Instemmen met het t.b.v. de voorgestelde werkwijze op kaart begrenzen van gebieden waar gevestigde wolven aanwezig zijn en waarbinnen schademonsters beperkt geanalyseerd worden.
3. Instemmen om BIJ12 mandaat te geven om de onder punt 1 voorgestelde werkwijze voor individubepalingen periodiek (ca. eens in de drie maanden) uit te voeren.

Aanleiding

Het aantal schades en daarmee de DNA-analyses in de eerste maanden van 2024 is exponentieel gestegen. Dit zorgt binnen de beschikbare capaciteit van WENR voor achterstand die nauwelijks nog in te halen valt. Hierdoor blijven analyses zich opstapelen en loopt de achterstand verder op. Ook de kosten lopen verder op waardoor het beschikbare budget binnen de raamovereenkomst met WENR op basis van de laatste prognoses overschreden zal worden. WENR heeft eerder onderbouwd dat ze genoodzaakt zijn om een plafond van 540 DNA-analyses voor individubepaling per kwartaal in te stellen.

Op 18 april en 9 juni is dit onderwerp besproken in de IPO Wolvenwerkgroep (WWG). Meerdere oplossingsrichtingen kwamen daarbij naar voren. Deze opties zijn en worden nader verkend t.b.v. een nieuwe raamovereenkomst begin 2025 welke t.z.t. met de WWG uitgewerkt zal worden. Tegelijkertijd is het voor nu noodzakelijk dat er op korte termijn een oplossing komt. Tijdens het laatste overleg van de WWG is besloten om op korte termijn een aangepaste werkwijze uit te werken en dit op 3 september aan de WWG ter besluitvorming voor te leggen.

Overwegingen

Een taakgroep bestaande uit BIJ12, de provincies Gelderland (5.1.2e) en Noord-Brabant (5.1.2e) heeft deze korte termijn opgave nader onderzocht, doorgerekend en uitgewerkt en komt tot een selectieprocedure. Deze is weergegeven in een stroomschema (bijlage 1). Het uitgangspunt is om de DNA-analyses voor soortbepaling en monitoring in stand te houden en de reductie met name te zoeken in de individubepalingen van schadecasussen die eens in de circa drie maanden plaatsvindt. Om een voldoende grote reductie teweeg te brengen, moeten er keuzes gemaakt worden in wat wel en niet mee te nemen, terwijl er tegelijkertijd rekening gehouden moet worden met de gestelde provinciale doelen zoals monitoring en beleid rondom de interventierichtlijnen. Alsmede wettelijke taken, verplichtingen en afspraken met het rijk en de EU. En bovenal dat de schadeafhandeling en -tegenoetkoming en de periodieke informatieverstrekking over wolven in Nederland in stand gehouden kan worden. Daarom zijn de mogelijke consequenties van de voorgestelde selectieprocedure duidelijk in beeld gebracht (bijlage 2).

Voorstel aangepaste werkwijze

Het voorstel houdt in dat er eens in de circa drie maanden een selectie toegepast wordt op de schadecassussen waaruit bij de soortbepaling is gebleken dat het om wolf gaat. Bij deze selectie worden een aantal relevante vragen gesteld (bijlage 1). Het antwoord op deze vragen bepaalt of de casussen ook op individuniveau geanalyseerd moeten worden. De maandelijkse soortbepaling t.b.v. de schadetegenoetkoming (wel/geen wolf?), de soort- en individubepaling ten behoeve van de actieve monitoring en de individubepaling van beoogde zwervende wolven blijven uitgevoerd worden. De werkwijze voor deze monsters blijft dus onveranderd t.o.v. de huidige situatie. Ook zullen de schademonsters binnen volgens de adviesnorm opgezette rasters op zowel soort- als individuniveau geanalyseerd blijven worden. Selectie zal alleen plaatsvinden op schademonsters buiten dergelijke rasters, hierbij zal op basis van het activiteitengebied van gevestigde wolven de keuze gemaakt worden deze al dan niet voor individubepaling mee te nemen. Soort- en individubepalingen t.b.v. spoedanalyses zullen ongewijzigd uitgevoerd worden. Daarnaast zullen de incidentele individuanalyses voor goudjakhals ook uitgevoerd blijven worden. Er is in beeld gebracht dat op basis van de voorgestelde selectie het aantal DNA-analyses zodanig teruggebracht kan worden dat deze onder het gestelde plafond van WENR blijven.

Onderbouwing

Met de voorgestelde selectieprocedure wordt gebruik gemaakt van het ecologische principe dat gevestigde wolven territoriaal zijn. Gevestigde wolven (individueel/paar/roedel) foerageren voornamelijk binnen hun eigen territorium of in de directe omgeving. Daarbij markeren en verdedigen ze hun territorium fel tegen het indringen van andere wolven, die niet tot de eigen roedel behoren. Dit maakt de kans klein, dat een andere wolf, dan de gevestigde wolven, zich in dit gebied ophoudt en daar schade aanricht. DNA-analyses bevestigen ook dat de meeste schade aan landbouwhuisdieren binnen het territorium van gevestigde wolven toe te wijzen is aan deze

gevestigde wolven. Dit zijn 'bekende' wolven die goed in beeld zijn door eerdere DNA-analyses op individuniveau uit monitoring en schade casussen. Hoewel grenzen van territoria altijd kunnen wijzigen, blijven wolven over het algemeen langere tijd binnen hetzelfde territorium aanwezig. Hiermee is het terugbrengen van de individubepalingen binnen het territorium van gevestigde wolven goed te onderbouwen en is de kans klein dat daarmee essentiële informatie gemist wordt.

Voor zwervende wolven ligt dit anders. De kans is daarbij namelijk groter dat het om nieuwe nog onbekende wolven gaat. Zwervende wolven duiken onverwachts op en de meesten verlaten de provincie weer na een tijdelijke omzweving. Deze wolven zijn erg mobiel en leggen lange afstanden af, wat het lastig maakt om ze actief te monitoren. De benodigde informatie wordt voornamelijk gehaald uit schades aan landbouwhuisdieren en via het Wolvenmeldpunt. Om inzichtelijk te houden welke wolven door de provincies zwerven, dispersie en populatieontwikkelingen te kunnen volgen en daarover internationaal afstemming te zoeken zijn individubepalingen essentieel. Daarom wordt voorgesteld om DNA van deze wolven wel mee te nemen in de driemaandelijke individubepalingen. Uitzonderingen zijn er altijd en wanneer een zwervende wolf buitensporig veel schade aanricht (surplus-killing) in een korte tijd en binnen hetzelfde gebied, is te overwegen om de individubepalingen tijdelijk te verlagen om piekbelasting te voorkomen. Dit kunnen de provincies i.s.m. BIJ12 situatieafhankelijk beoordelen.

Schades die wolven veroorzaken binnen volgens de adviesnorm opgezette rasters komen in de voorgestelde werkwijze altijd in aanmerking voor individubepaling. Bij meervoudige schades binnen een volgens de adviesnorm opgezet raster dient er de mogelijkheid te zijn voor provincies om vast te kunnen stellen of de interventierichtlijn wolf-vee van toepassing is¹. Om te kunnen bepalen of het dezelfde wolf is die deze schade veroorzaakt, moet deze op individuniveau vastgesteld worden.

Uiteraard moet wanneer nodig flexibel omgegaan worden met bovenstaande redenering en werkwijze. Wolven blijven ons steeds weer verrassen en er kunnen zich altijd situaties voordoen die vragen om extra individuanalyses. Ruimte voor afwijking in bijzondere gevallen en ruimte voor spoedanalyses moeten behouden blijven.

Keuze op basis van wolvenactiviteit

Om te kunnen bepalen of schades binnen of buiten het activiteitengebied van gevestigde wolven valt, dienen deze gebieden vooraf op kaart ingetekend te worden. Als deze gebieden te krap worden begrensd, bestaat de kans dat steeds dezelfde wolven terug te zien zijn in de individubepaling. Dit gaat ten koste van de gewenste reductie. BIJ12 kan de provincies daarom helpen om op basis van actuele data van schade en monitoring het activiteitengebied van de wolf of wolven per provincie in beeld te brengen. Hierbij zal BIJ12 ook de Zoogdiervereniging betrekken. Uiteraard kunnen de gebiedsgrenzen tussentijds altijd aangepast worden wanneer ontwikkelingen of de actieve monitoring daar aanleiding toe geven. Gevestigde wolven die buiten het activiteiten gebied schade veroorzaken, worden wel meegenomen in de individubepaling.

Op basis van de selectieprocedure is in GIS een testrun uitgevoerd op schadegevens van 15 feb t/m medio mei 2024, om een idee te krijgen welke reductie een dergelijke selectieprocedure oplevert en welke casussen hierdoor buiten de individubepalen vallen. Uit deze exercitie is gebleken dat het op deze wijze doorlopen van de selectieprocedure v.w.b. de casussen in die periode tot een reductie leidt waarbij de aantallen monsters in dit geval onder het analyseplafond blijven van WENR.

Financiën

De totale kosten van de DNA-analyse zijn sinds 2021 tweeënhalve keer zo hoog geworden als gevolg van de toename van het aantal schade casussen. Dit betreft zowel de kosten voor soort- als individubepaling. Wanneer enkel naar de individubepaling gekeken wordt, is er ook een verschil

¹ Daarnaast is er ook een nieuw beleidsvoorstel in ontwikkeling. Dat wil zeggen, het voorstel om geen schadetegemoetkoming uit te keren wanneer dierhouders geen maatregelen of de adviesnorm toepassen, zal te zijner tijd ook wezenlijke invloed hebben op het aantal DNA-analyses. Vooralsnog hebben de meeste provincies hier nog geen concreet beleid op vastgesteld en is het te voorbarig om hier nu al rekening mee te houden in het behalen van de reductie.

merkbaar tussen de gemaakte DNA-kosten voor monitoringsmonsters (analyse op haar- en keutelmonsters) en schademonsters. Zo waren de kosten voor de individubepaling op schademonsters begin 2023 (tot en met het derde kwartaal) circa twee tot drie keer zo hoog als de individubepaling op monitoringsmonsters. In de loop van 2023 en begin 2024 zijn de kosten aanzienlijk gestegen en zijn deze naar verhouding zes á zeven keer zo hoog als de individubepaling op monitoringsmonsters. Het is de verwachting dat met de voorgestelde selectieprocedure deze toename in kosten niet doorzet.

Kanttekening en risico's

Voor het rijk en de Habitatrichtlijn-rapportage aan de EU is het aantal individuen relevant. Een reductie van het aantal individubepalingen heeft het risico dat er mogelijk minder exact gerapporteerd zal worden over individuele wolven. Dit risico zal gedeeltelijk worden ondervangen omdat er vanuit de actieve monitoring voldoende informatie beschikbaar blijft en waar dit niet het geval is er de mogelijkheid bestaat om aanvullende DNA analyses uit te voeren. Daarnaast is er altijd de mogelijkheid om achteraf en indien relevant, analyses op opgeslagen en reeds op soort geanalyseerde monsters uit te voeren. Met de data die op deze wijze via de monitoring en schadegevallen verzameld wordt, zullen we in staat blijven om onderbouwde uitspraken te doen over de (ontwikkeling van de) populatie trend van de wolf in Nederland. Gevestigde individuen zullen vroeg of laat in beeld komen.

De risico's ten aanzien van het inzicht in de verspreiding van wolven en het vergaren van kennis over de ecologische aspecten van de wolf zijn klein, omdat er vanuit zowel de passieve en actieve monitoring alsmede uit de schadegevallen voldoende informatie over de aanwezigheid van de wolf verzameld zal blijven worden om hierover een goed beeld te vormen.

Hoe deze aangepaste werkwijze op langere termijn voldoet is de vraag en moet op korte termijn en lange termijn ondervonden worden. Met een toenemend aantal wolven en schades is de verwachting dat er vroeg of laat opnieuw tegen een capaciteitprobleem aangelopen zal worden. Dit kan enkel proefondervindelijk vastgesteld worden en daarvoor is het zaak de voorgestelde werkwijze te monitoren, te evalueren en indien nodig bij te stellen. De taakgroep die het voorstel heeft uitgewerkt, zal hierover waar nodig terugkoppeling geven richting provincies.

Planning/uitvoering

Bij instemming met de voorgestelde werkwijze door de Wolvenwerkgroep zal dit voorstel (schriftelijk) voorgelegd worden aan de Werkgroep Natuurwetgeving en indien nodig aan de Ambtelijke Adviescommissie Landelijk Gebied. Afhankelijk van consensus in de werkgroepen zal het richting de AAC-LG de vorm hebben van een informatiememo of een adviesmemo.

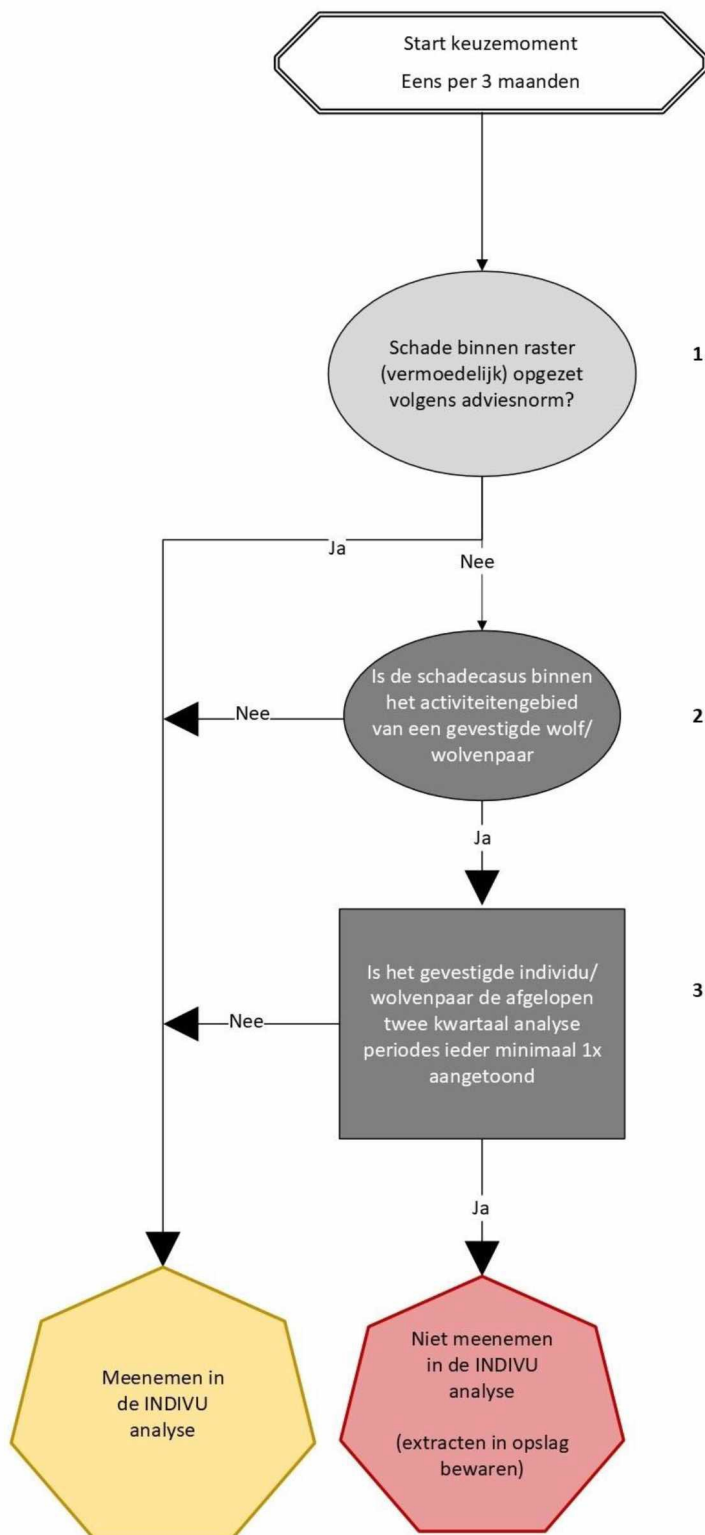
Als het voorstel positief ontvangen wordt, zal door BIJ12 nadere afstemming met de provincies gezocht worden voor de concrete invulling van de begrenzing van de gebieden waar gevestigde wolven zich bevinden, zodat de selectieprocedure doorlopen kan worden. Deze begrenzing is enkel ter ondersteuning van de selectieprocedure en heeft verder geen andere (beleidsmatige) status. BIJ12 zal ondersteunen bij de bepaling van de begrenzing op basis van aanwezige data en GIS. De afspraken die hierover gemaakt worden, kunnen periodiek geevalueerd en bijgesteld worden op basis van de (beleids)ontwikkelingen. De afspraken voor gebiedsbegrenzing kunnen per provincie na akkoord direct ingepland worden.

Communicatie

Voorafgaand aan de implementatie van de selectieprocedure zullen betrokken organisaties geïnformeerd worden over de nieuwe werkwijze. Er zal nader afgestemd worden wie voor welk onderdeel van de communicatie verantwoordelijk is. De publicatie van gegevens op de website van BIJ12 en periodieke voortgangsrapportages blijven ongewijzigd in stand.

Bijlage 1 Stroomschema individubepaling DNA-monsters schadecasussen

Onderstaand stroomschema maakt inzichtelijk wanneer DNA-monsters uit de schadecasussen wel of niet in aanmerking komen voor de individuanalyse. Bij de start van het doorlopen van het stroomschema worden alleen samples meegenomen waar uit de soortanalyse wolf of goudjakhals is gekomen.

Begrippen stap 2 & 3

Activiteiten gebied = t.b.v. de beslisboom door de betreffende provincie bepaald activiteiten gebied waar wolf/wolven gevestigd zijn (het product dat benodigd is voor het doorlopen van de beslisboom is een GIS shapefile), dit gebied staat los van beleidsmatige keuzes en begrenzingen.

Vestiging = wolven die in een bepaalde regio nakomelingen hebben gekregen, daar een paar hebben gevormd of een solitaire wolf die langdurig aanwezig is in dezelfde regio, t.b.v. de beslisboom hoeft de periode van zes maanden voor vestiging niet strikt aangehouden te worden (dan neem je nml onnodig veel casussen mee terwijl eerder al duidelijk was waar de wolf gevestigd is op basis van een clustering van activiteit)

Langdurig = waar herhaaldelijk (al of niet bevestigde) meldingen van wolven worden verkregen gedurende langere

Bijlage 2 Overzicht mogelijke consequenties voorgestelde selectieprocedure

In de onderstaande tabel zijn de mogelijke (bestuurlijke)consequenties van een aangepaste werkwijze voor de DNA analyses in beeld gebracht. Daar waar er consequenties te verwachten zijn zijn deze in rood weergegeven.

Onderdeel DNA analyses	Informatie die beschikbaar kwam via de huidige procedure	Informatie die beschikbaar komt via de voorgestelde gewijzigde procedure	(Bestuurlijke) consequenties
MONITORING			
Soort bepaling monitoring	Alle monsters geanalyseerd	Alle monsters geanalyseerd	Geen consequenties (want geen wijzigingen) – monitoringsdoelen worden behaald
Individu bepaling monitoring	Alle monsters geanalyseerd	Alle monsters geanalyseerd	Geen consequenties (want geen wijzigingen) – monitoringsdoelen worden behaald
SCHADE			
Soort bepaling schade	Alle monsters geanalyseerd	Alle monsters geanalyseerd	Geen consequenties (want geen wijzigingen) – schadeafhandeling zal niet wijzigen want schademonsters blijven op soort geanalyseerd worden
Individu bepaling schade	Schade monsters <u>binnen</u> volgens de adviesnorm opgezette <u>rasters</u> worden allen geanalyseerd	Schade monsters <u>binnen</u> volgens de adviesnorm opgezette <u>rasters</u> worden allen geanalyseerd	Geen consequenties (want geen wijzigingen) – schadeafhandeling zal niet wijzigen want schademonsters blijven op soort geanalyseerd worden, interventierichtlijn kan gevolgd blijven worden want schade binnen volgens de adviesnorm opgezette rasters blijft op individu niveau geanalyseerd worden
	Schade monsters <u>buiten</u> volgens de adviesnorm opgezette <u>rasters</u> worden <u>buiten activiteitengebied*</u> allen geanalyseerd	Schade monsters <u>buiten</u> volgens de adviesnorm opgezette <u>rasters</u> worden <u>buiten activiteiten gebied*</u> allen geanalyseerd	Geen consequenties (want geen wijzigingen) - schadeafhandeling zal niet wijzigen want schademonsters blijven op soort geanalyseerd worden
	Schade monsters <u>buiten</u> volgens de adviesnorm opgezette <u>rasters</u> worden <u>binnen activiteiten gebied*</u> allen geanalyseerd	Er vindt selectie plaats op schade monsters <u>buiten</u> volgens de adviesnorm opgezette <u>rasters</u> <u>binnen activiteiten gebied*</u>	Geringe consequenties – schadeafhandeling zal niet wijzigen want schademonsters blijven op soort geanalyseerd worden 1) Een mogelijke consequentie is dat nakomelingen van gevestigde roedels en zwerfende wolven in de periferie van leefgebieden van gevestigde roedels minder snel (later in de tijd) op individu niveau geïdentificeerd worden

2) Daarnaast zal er vanuit de schade minder informatie over de gevestigde individuen beschikbaar zijn, omdat er minder monsters op individu geanalyseerd worden. Deze informatie zal voornamelijk uit de (actieve) monitoring dienen te komen. Door een vermindering in kwantiteit zal informatie over individuen mogelijk minder snel beschikbaar zijn.

Er gaat geen informatie verloren omdat het materiaal beschikbaar blijft:

Bij schade buiten volgens de adviesnorm opgezette rasters binnen wolvenleefgebied zullen wel monsters van schadegevallen afgenomen blijven worden, deze monsters worden op soort geanalyseerd, de extracten van deze monsters worden opgeslagen zodat daar waar nodig (b.v. bij calamiteiten) achteraf alsnog individu analyse plaats kan vinden.

Spoedanalyse soort- en individu bepaling	Alle monsters met spoed worden op soort- en individu geanalyseerd	Alle monsters met spoed worden op soort- én individu geanalyseerd	Geen consequenties (want geen wijzigingen) – spoedanalyses zullen volgens de gebruikelijke werkwijze afgehandeld worden
---	---	---	---

* t.b.v. de beslisboom door de betreffende provincie bepaald activiteitengebied waar gevestigde wolf/wolven actief zijn (het product dat benodigd is voor het doorlopen van de beslisboom is een GIS shapefile), dit gebied is puur bedoeld voor de selectie van schademonsters voor de individu analyses en staat los van, en heeft dus geen effect op, beleidsmatige keuzes en begrenzingen.